

Päivi Räsänen kd

Kirjallinen kysymys huoltajien yhteistoimintavelvoitteesta potilaslaissa

Eduskunnan puhemiehelle

Oikeusasiamies käsitteli vuoden 2019 lopussa ratkaisussaan (EOAK/3128/2018) tapausta, jossa hän katsoi kaupungin kouluterveydenhuollossa ja neuvolapalveluissa menetellyn virheellisesti siltä osin kuin kantelijan lapsille on annettu MPR-rokotteet ilman toisen huoltajan suostumusta. Ratkaisun taustalla on ollut kantelu, jossa kantelija arvosteli kaupungin kouluterveydenhuollon ja neuvolapalveluiden menettelyä lastensa rokottamisessa. Kantelija kertoi, että hänen lapsensa oli rokotettu vastoin hänen tahtoaan vain toisen vanhemman suostumuksella. Vanhempiansa yhteishuollossa olleille lapsille annettiin MPR-rokote (tuhkarokko-, sikotauti- ja vihuriokkorokote). Vastapuolena olleen kaupungin lausunnossa katsottiin, että asiassa annetuista selvityksistä käy ilmi, että kantelijan lapsia hoitaneet terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat olleet tietoisia lasten huoltajien rokottamiseen liittyvästä eriävästä mielipiteestä. Huoltajia on neuvottu asiassa monipuolisesti, ja kantelijalle on kerrottu, miksi lasten rokottaminen on tärkeää. Lopulta lapsen etu huomioon otuna on päädytty rokottamaan lapset kantelijan vastustuksesta huolimatta.

Koska kantelijan lasten osalta oli tiedossa lähestyvä matka tuhkarokon epidemia-alueelle, lausunnossa katsottiin, että lasten rokottamisen voitaneen katsoa olevan potilaslain 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarpeellista hoitoa, jota huoltajalla ei ole oikeutta kieltää. Kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan käsityksen mukaan oikeustila asiaan liittyvän sääntelyn osalta ei kuitenkaan ole täysin selvä. Lausunnon mukaan kantelijan tapauksessa on kuitenkin tehty lapsen etuun liittyvää intressipunnintaa, minkä perusteella on päädytty rokotusratkaisuun toisen huoltajan vastustuksesta huolimatta.

Oikeusasiamies on myös ratkaisussaan todennut, että lainsäädäntö ei ole kyseessä olevilta osin yksiselitteinen. Myös aiemmassa ratkaisussa oli todettu, ettei potilaslaista löydy ratkaisua siihen tilanteeseen, että hoidostaan päättämään kykenemättömän lapsen huoltajien näkemykset lapsen hoidosta eroavat toisistaan. Ratkaisussa oli myös tällöin todettu, että lainsäädäntöä tulisi täsmentää tältä osin. Esimerkiksi täysi-ikäisen hoidostaan päättämään kykenemättömän potilaan kohdalla tällaisesta tilanteesta on potilaslaissa nimenomainen säännös (6 §:n 3 momentti).

Koska laissa ei ole säädetty kyseiseen tapaukseen soveltuvaa poikkeusta huoltajien yhteistoimintavelvoitteeseen, oikeusasiamies katsoi, että lasten rokottaminen oli edellyttänyt molempien huoltajien suostumusta. Koska terveydenhuollon ammattihenkilöiden tiedossa neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa on ollut huoltajien eriävät mielipiteet eikä toimenpiteille ole myöskään ollut laissa säädetyn viranomaisen lupaa, lapsille ei olisi tullut antaa rokotuksia.

Kirjallinen kysymys KK 107/2020 vp

Kyseinen ratkaisu osoittaa, että lainsäädäntöä tulee potilaslain ja huoltajien yhteistoimintavelvoitteen osalta täsmentää. Rokottamisen lisäksi on myös muita tähän rinnastettavia tilanteita, jolloin yhteistoimintavelvoitteesta poikkeamista joudutaan käytännössä pohtimaan. Tärkeintä on, että pystytään varmistamaan hoidostaan päättämään kykenemättömän lapsen turvallisuus tilanteissa, joissa huoltajilla on eriävä näkemys hoidosta. Vastaavasti terveydenalan ammattilaisten oikeusturva edellyttää, että lakia tullaan täsmentämään.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus valmistella lakiesityksen potilaslain muuttamisesta lasten terveyden turvaamiseksi tilanteissa, joissa hoidostaan päättämään kykenemättömän lapsen huoltajien näkemykset lapsen hoidosta eroavat toisistaan, sekä terveydenhoitoalan ammattilaisten oikeusturvan varmistamiseksi näissä tilanteissa?

Helsingissä 26.2.2020

Päivi Räsänen kd